

Rekreatif Etkinlik Olarak Tırmanış Çalışmasının Ergenlerin Denetim Odağı Üzerine Etkisi

Güçlü ÖZEN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi BESYO Spor Yöneticiliği Bölümü, Bolu, TURKEY

guclu1234@yahoo.com

Özet

Bu araştırmanın amacı orta öğretim düzeyindeki (10 ve 11. Sınıflar) öğrencilerin katıldıkları yaşayarak öğrenme eğitimi içerisinde yer alan ve yüksek aktivite olarak tanımlanan yapay tırmanış duvarındaki deneyimlerinin onların denetim odağı üzerine etkisini belirlemektir. Yapay duvar tırmanışı içerik itibariyle, katılımcıları kendi sınırlarını ve diğerlerini tanıma fırsatları yaratan, onu pasif değil aktif kılan ve yaşayarak öğrenmesine yol açan sportif bir etkinliğin daha ötesinde bir öğrenme noktası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada ön test –son test kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Çalışmaya 90 gönüllü öğrenci katılmıştır (40 kız, 50 erkek) ve rastgele yöntem ile grup ikiye bölünmüştür. Grubun yaş ortalaması $17,75 \pm 1.06$. Deneme grubu haftada iki gün, toplamda altı haftalık süren bir uygulamaya katılmıştır. Bu süre zarfında kontrol grubu herhangi bir aktiviteye katılmayıp normal yaşantısına devam etmiştir. Veri toplamak için Nowicki- Strickland (1973) tarafından geliştirilen ve Yeşilyaprak (1988) tarafında Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kontrol ve deneme grubu ön testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Kontrol grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış ($p > 0.05$); deneme grubu ön test-son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$). Cinsiyet bağımsız değişkeni açısından yapılan istatistiklerinde ise, deneme grubu ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ($p < 0.05$), son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamış ($p > 0.05$); farkların farkına bakıldığında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç olarak yapay duvar tırmanışında yapılan etkinliklerin katılımcıların denetim odağı üzerinde dıştan içe doğru bir harekete sebep olduğu, bu durumunda olumlu olarak algılanabileceği söylenebilir. Cinsiyet farklılığının eğitim çıktıları üzerinde etkisi olduğu ve bayanlarda görülen gelişimin erkeklerde görülen gelişimden daha fazla olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Denetim odağı, yaşayarak öğrenme, yapay duvar tırmanışı

The Effect of Climbing as a Recreational Event on Adolescent's Locus of Control

Abstract

The aim of this study was to determine the effect of experience of the secondary education (class 10th and 11th) students' participation on artificial wall climbing referred to experiential learning education and defined as high activity on their locus of control.

Artificial wall climbing is a learning point beyond the sport activity that give an opportunity to participants recognize their own limits and others and do they active not passive.

This study was done as pretest-posttest control group with quasi-experimental model and the data were collected using 'Nowicki-Strickland Locus of Control Scale' adapted to Turkish by Yeşilyaprak (1988). In this research, 90 students (40 female, 50 male) aged $17,75 \pm 1.06$ participated voluntarily and divided in two groups as a trial and control group randomly. Trial group participated artificial wall climbing twice a week, total six weeks. During this time period the control group not join any activity has continued to normal life. As a result of the statistical analysis, no significant differences were found between control and trial groups pre-test scores ($p > 0.05$). No significant differences were found between pre and post-test scores of control group ($p > 0.05$), significant differences were found between pre and post-test scores of trial group ($p < 0.05$). Statistics of independent variable gender for trial group were that between pre-test scores were found significant differences ($p < 0.05$), between post-test scores no significant differences ($p > 0.05$) and no significant differences between the difference of the differences ($p > 0.05$).

Consequently, it could be said that the artificial wall climbing activities has a positive effect on the participants' locus of control, it caused a movement from outside to inside. And it has a significant effect on gender differences, that women have more gain than men.

Keywords: Locus of control, learning by experience, artificial wall climbing

1. Giriş

Denetim odağı inancı bireylerin geçmişlerindeki pekiştirici yaşantılarına dayalı olarak davranışlarının sonuçlarını kendi kontrollerine veya kendi dışlarındaki odakların (örn; şans, kader, Tanrı vb.)kontrollerine bağlamaları sonucu oluşan bir özelliktir (Rotter, 1966). Bireyin, başına gelenlerin kendi davranışları sonucunda olduğunu kabul etmesi içsel denetim, diğer taraftan talih, şans, kader ya da başkaları tarafından olduğuna inanması ise dışsal denetim olarak tanımlanmaktadır. İçsel denetim odağına sahip olan öğrencilerin dışsal denetim odağına sahip olan öğrencilere göre başarılı olmak ve hedeflerine ulaşmak için daha fazla çalıştığı ve kendi davranışlarının sorumluluğunu aldığı görülmektedir (Tseng, 1970). Modern toplumların en büyük beklentilerinden biri, düşünen, üreten ve problemlerini çözebilen bireylere sahip olmaktır. Bireylerin problemlerinin çözümünde en önemli unsur ise bireyin karşı karşıya kaldığı durumu algılama biçimidir (Heppner, 1978). Algı, içimizde ve dışımızda gelişen olayların farkına varmaktır. Algı sayesinde, insanın zihninde çevresi hakkında bir resim oluşmaktadır. Tecrübelerle birlikte duyumlar, algıyı meydana getirmektedir. Halbuki, algı insana sadece çevresinin fotoğrafını vermez; aksine, insan o andaki tavır ve beklentilerin uygun olanını aramaktadır (Tavacıoğlu, 1999). Uygun olan bu tavır ise kişiden kişiye değişmekte ve buna bağlı denetim odağı farklılığı davranış farklılıklarına yol açmaktadır. Yapılan çalışmalar içten denetimlilerin dıştan denetimlilere göre daha fazla kişisel sorumluluk aldıklarını ve sorunlarının çözümü için daha fazla çaba harcadıklarını ortaya koymuştur (Phares, 1976). Var olan bu durum denetim odağının geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir.

Bireyler kendi yaşantılarından, deneyimlerinden öğrenirler ve öğrenme sonuçlarını güvenli bir şekilde değerlendirebilirler. Kişinin kendi yaşantılarından ve deneyimlerinden öğrenme ve bu öğrenmeleri güvenli bir şekilde değerlendirmesi temeline dayalı süreç yaşantısal öğrenme metodu olarak adlandırılmaktadır (Kolb, 1984). Yaşantısal öğrenme, kişisel gelişim ve öğrenme için önemli bir süreç olmuş, formal eğitim yaşantısı içerisinde yaygın bir şekilde kullanılır hale gelmiştir. Eğitim kurumları içerisinde yapılan ve katılımcıların konfor alanlarından çıkmalarını sağlayan etkinlikler bütünü, katılımcıları değişime yönlendirmekte ve kendileri ile başkalarını anlamayı başarmaları için cesaretlendirmek üzere planlanmış bir katalizatör olarak iş görmektedir. Bahsi geçen süreçte kullanılan en etkin araçlardan birisinin de, katılımcıları kendi yaşantıları ile oluşturdukları konfor alanlarından çıkarmak için kullanılan yapay yüksek aktiviteler içerisinde yer alan tırmanış duvarı olduğu belirtilmiştir (Kenzie, 2000). Bu tip etkinliklerin hem kişisel gelişim hem de sosyalleşme için iyi bir fırsat olduğu ve yaşanan deneyimin katılımcıların liderlik özelliklerinin ortaya çıkması için fırsatlar yaratırken, problem çözme, iletişim, güven, denetim odağı gibi sosyal örüntülerde olumlu gelişime yol açacağı belirtilmiştir (Çelebi ve Özen 2004).

Hopkins ve Putnam(1993)' a göre, yaşantısal öğrenme, geleneksel öğretmen-öğretmen odaklı öğrenme süreci yerine öğrenci-katılımcı odaklı bir öğrenme sürecini temel alır. Yaşantısal öğrenme; denemeim, algı, biliş ve davranışın kombinesi olmalıdır. Birçok açık alan ve macera programı esasen doğal ortam içinde fiziksel zorluklara odaklansa bile yaşantısal öğrenme bütüncül (holistik) bir yöntem olarak tanımlanmıştır (akt. Martin, 2001). İçine nüfuz eden pedagojik felsefede; algılanan riskin varlığı ile birlikte tüm noktaların güvenliği sağlanmış ancak bunun yanında kişisel kontrolün öne çıkarılarak katılımcılara herhangi bir aktiviteye hangi seviyede katılacaklarını seçme durumu yaratılmış, güvenli ve destekleyici bir grup atmosferinin oluşumu sağlanmıştır (Neill, 2004).

Yetenekleri, ilgileri ve ihtiyaçları birbirinden çok farklı olan öğrencileri bir araya getirerek farklı bir etkinlik vasıtası ile, erken yaşlarda temeli atılabilen iletişim, özgüven ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesini hedeflenmiştir. Bu bağlamda, çocukların karşılaştıkları problemlere çözümler düşünmelerini destekleyen yöntem ve teknikler şunlardır:

High Scope Yaklaşımı: Çocukların kendi kendilerine plânlayıp yürüttükleri etkinliklerden daha fazla yararlandıkları ilkesine dayanan bu yaklaşım, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi esas alır. Çocukların pasif kalmaları yerine bir şeyler yaparak faaliyetlere katılmalarını sağlayan bu yaklaşım, çocuklara keşiflerde bulunabilecekleri bir öğrenme ortamı sağlamaktadır (Fathi, 1992).

Yapay duvar tırmanışı içerik itibarıyla çocuk için hem bir oyun hem de kendisini, sınırlarını ve diğerlerini tanıma fırsatları yaratan, onu pasif değil aktif kılan ve yaşayarak öğrenmesine yol açan sportif bir etkinliğin daha ötesinde bir fırsat noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı çocuklarda yaşayarak öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen sportif bir etkinliğin onların denetim odağı üzerindeki etkisini sınamaktır.

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmamızda yaşayarak öğrenme temelli kurgulanan yapay duvar tırmanışı etkinliğinin denetim odağı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen modeli kullanılmıştır. Veri toplamak için Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır.

Ön test-son test kontrol gruplu model Tablo 1’de verilmiştir

Tablo 1. Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Model (Karasar, 1994).

Gruplar	Ön Test	Uygulama	Son Test
Deneme Grubu(G1)	R O1.1	X	O1.2
Kontrol Grubu (G2)	R O2.1		O2.2

Evren ve Örneklem/ Çalışma Grubu/Katılımcılar

Araştırmanın çalışma evreni örnekleme ile aynı olup, Bolu ili sınırlarında bulunan lise düzeyinde öğretim gören (2012-2013 öğretim dönemi içerisinde 10 ve 11. sınıflarda okuyan) ve çalışmamıza katılımda gönüllü olan 90 öğrenciden (40 kız, 50 erkek) oluşmaktadır. Katılımcılar rastgele yöntemle kontrol ve uygulama grubuna ayrılmışlardır. Çalışma için okul müdürleri ve öğretmenlerden izin alınmasının ardından çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen çocukların velilerine çalışma ve test prosedürleri ile ilgili ayrıntılı açıklamaları içeren izin belgeleri gönderilmiş ve yalnızca bu belgeleri imzalayan velilerin çocukları çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

Uygulamaya katılan öğrenciler günde 90 dakika, haftada 2 gün ve toplamda 6 haftalık yaşayarak öğrenmeye dayalı uygulamalı spor tırmanış eğitimine tabi olmuşlardır. Bu süreçte kontrol grubundaki öğrenciler herhangi bir uygulamaya katılmayıp normal yaşamlarına devam etmişlerdir. Yaş grubuna uygun ısınma hareketleri ile başlayan çalışma yine o yaş grubuna uygun rotalarda önce üstten emniyetli daha sonrasında ise üstten emniyetli- lider tırmanışa uzanan bir gelişim şematığı içerisinde yapılandırılmıştır. Uygulama esnasında sadece tırmanma becerisi değil, aynı zamanda temel tırmanış teknikleri, temel düğümler, emniyet alma gibi konularda bilgi ve becerilerin kazanılması sağlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrencilerin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını belirlemek amacıyla Nowicki-Strickland (1973) tarafından geliştirilen ve Yeşilyaprak'ın (1998) Türkçeye uyarladığı "Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışması benzer ölçekler yöntemi ile ölçülmüş ve yeterli bulunmuştur. Güvenilirlik katsayısı ise Kuder-Richardson 21" formülü ile bulunmuş ve .74 olarak elde edilmiştir (Yeşilyaprak 1988). Bizim çalışmamızda alfa güvenilirlik katsayısı ön test için .78, son test için .81 olarak bulunmuştur.

3. Bulgular

Çalışmaya N= 90 kişi katılmıştır. Örneklem=60 (%54) erkek, N=30 (%46) bayan ve yaş ortalaması 17±1.06'dır.

Kontrol ve deneme grubu ön test puanları açısından karşılaştırmak için bağımsız t testi yapılmış ve istatistikler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Deneme ve kontrol gruplarının "Denetim Odağı Ölçeği" Ön test puanlarına ilişkin Bağımsız t-testi sonuçları.

Grup	N	AO	SS	t
Deneme	45	13,65	1,88	0,326
Kontrol	45	12,99	1,95	

*p<0,05

Deneme ve kontrol grupları ön test puanları incelendiğinde istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Deneme ve Kontrol grubu "Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği"ne ilişkin ön test-son test toplam puanların karşılaştırılması için yapılan Bağımlı t-testi sonuçları Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların Denetim Odağı Puanları Tablosu

	t	df	Sig. (2-tailed)
ontest – sontest (deneme)	6,38	44	,000
ontest – sontest (kontrol)	2,08	44	,197

*p<0,05

Ön test-son test puanları incelendiğinde, deneme grubu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ($p<0,05$), kontrol grubu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Deneme ve Kontrol grubu “Nowicki-Strickland Denetim Odağı Ölçeği”ne ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma puanları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Denetim Odağı Aritmetik Ortalama Puanları Tablosu

	AO± SS Deneme Grubu	AO± SS Kontrol Grubu	N
Öntest	13,65±1, 49	12,99±1, 35	45
Sontest	11,80±1, 75	12,06±1, 02	45

*p<0,05

Cinsiyet değişkeni açısından Deneme grubu ön test, son test ve farkların farkı puanları arasındaki farka Mann-Whitney U testi ile bakılmış ve sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Deneme Grubu Denetim Odağı Puanlarının Cinsiyet Farklılığı Açısından İncelenmesi İçin Mann-Whitney U Tablosu

	Ontest	Sontest	fark
Mann-Whitney U	119,500	175,500	107,00
Z	-2,020	-,344	-2,32
Asymp. Sig. (2-tailed)	,043	,731	,020

* $p < 0,05$

Cinsiyet değişkeni açısından ön test ve farkların farkı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ($p < 0,05$), son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Cinsiyet değişkeni açısından Deneme grubu ön test, son test aritmetik ortalama ve standart sapma puanları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Cinsiyet Farklılığı Açısından Deneme Grubu Denetim Odağı Aritmetik Ortalama Puanları Tablosu

cinsiyet	N	AO	Standart Sapma
ontest kız	20	14,333 3	,81
erkek	25	13,240 0	1,66
sontest kız	20	11,666 7	1,17
erkek	25	11,880 0	2,04

4. Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı rekreatif etkinlik olarak yapılan yapay duvar tırmanışının ergenlerin denetim odağı üzerine etkisini belirlemektir. Yapılan analizler sonucunda deneme ve kontrol grupları ön test puanları arasında istatistiksel bir fark bulunmaması grupların homojen olduğunu göstermektedir. Yapılan etkinlikler öncesi ve sonrası alınan puanlar açısından bakıldığında kontrol grubu puanları arasında istatistiksel bir fark bulunamaz iken deneme grubu puanları arasında istatistiksel bir farka rastlanması bu farkın katılmış olan etkinlikler sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde denetim odağının dıştan içe doğru bir gelişim sergilediği görülmüştür.

Üst düzey bilişsel becerilerin geliştirilmesinde öğretmenin aktif olduğu klasik yaklaşım yerine öğrenenin aktif olduğu, öğrenenlerin kendi öğrenmelerine katıldıkları, bilgiyi kendilerine mal etmelerine olanak sağlayan yöntemlerin daha etkin olduğu kabul edilmektedir (Rubin ve Herbert, 1998). Yaşayarak öğrenme etkinliklerinin, katılımcılarına aktif katılım vasıtası ile hareketlilik, kendini daha iyi hissetme ve fit olma gibi duyguları yaşatırken, zorluklarla mücadele etme azmi gibi gerçek yaşamda kullanabilecekleri yeterlilikleri kazandıklarını bildirmiştir (Neill, 2007). Farklı bir yaklaşım olan yaşayarak öğrenme eğitimleri, öğrencileri konfor alanlarından çıkmalarını sağlayarak kişisel gelişimlerinde olumlu gelişmeler yaratacağı (Leberman ve Martin, 2002; Brown, 2008) alan yazında sıkça vurgulanan bir olgu olmuştur. Farklı yaşantı deneyimlerinin katılımcıların liderlik özelliklerinin ortaya çıkması için fırsatlar yaratırken, problem çözme, iletişim, güven, denetim odağı gibi sosyal örüntülerde olumlu gelişime yol açacağı belirtilmiştir (Çelebi ve Özen 2004).

Yaşantısal öğrenmeye dayalı macera etkinliklerinin denetim odağı üzerine etkisini inceleyen ve 1632 denegın yer aldığı 45 çalışma sonuçlarını içeren meta analiz çalışmasında, katılan etkinliklerin denetim odağı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirtilmiştir (Hans,2000). Rickinson ve diğ. (2004), taradıkları yaşantısal öğrenmeye dayalı 150 farklı çalışmanın sonuçlarına göre, bu tip etkinliklerin çocukların denetim odağı üzerinde kısa ve uzun dönemli olumlu etkisinin olduğunu vurgulamışlardır.

Çalışma sonuçları cinsiyet bağımsız değişkeni açısından incelendiğinde, ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında erkeklerin daha içten denetimli oldukları görülmektedir. Denetim odağı ile ilgili alan yazın incelendiği zaman, cinsiyete farklılığının denetim odağı üzerinde anlamlı fark yaratmadığını belirten çalışmalar (Gündüz, 1986; Yeşilyaprak, 1988; Erdoğan, 2003; Şahin, Kıralp ve Dinçyürek, 2005) olduğu gibi, fark yarattığını belirten çalışmalara da (Nowicki, 1978; Özerdem, 2003) rastlanılmaktadır.

Cinsiyet değişkeni açısından, son test puanları arasında istatistiksel bir fark bulunmaz iken, farkların farkı puanlarında istatistiksel bir fark tespit edilmiştir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde bayanların denetim odağının dıştan içe kayma oranının daha fazla olduğu görülmektedir.

Hattie ve diğ. (1997) yaşantısal öğrenme temelli olan maceraya dayalı aktiviteler ile oluşturulmuş eğitimlere katılan katılımcıların kazanımlarını incelemek amacıyla yaptığı meta-analiz çalışmasında ilerlemiş yaş seviyesinin haricindeki demografik özelliklerin program kazanımları üzerinde çok etkili olmadığını belirtmişlerdir. Yine benzer programlar üzerine Neil ve Richards (1998) yaptıkları meta-analiz çalışmasında program süresinin eğitim kazanımlarına anlamlı etkisi üzerinde vurgu yaparken, cinsiyet değişkeninin program

kazanımlarını etkilemediğini vurgulamıştır. Ancak katılımcıların cinsiyet farklılığından dolayı içsel algılamalarında bir fark olduğunu öne sürülmüş ve erkek katılımcıların bir şeyi başardıklarında bunu yeteneklerine, kadın katılımcıların ise şans veya özel bir çabaya bağladıklarını belirtmişlerdir. Bunun sonucu olarak da kadınların daha çok ruhsal gelişim, erkeklerin ise macera arayışı içinde olduklarını öne sürülmüştür (Kenzie, 2000). Etkinlikler sonucunda karşılaşılan sorunlar ile içsel kuvvetlerim ile baş edebilirim duygusu hem erkeklerde hem bayanlarda olumlu gelişime sebep olurken, bayanlardaki ruhsal gelişim arayışının erkeklere oranla daha fazla gelişim göstermelerinin sebebi olabilir.

5. Sonuç

Sonuç olarak, rekreatif bir etkinlik olarak uygulanan yapay duvar tırmanışı, yaşantısal öğrenme temelli bir etkinlik olup katılımcıların denetim odağı üzerinde olumlu etkisi tespit edilmiştir.

Yaşantıya dayalı macera etkinliklerinin katılımcılara birer meydan okuma fırsatı sunduğu ve bu meydan okuma süreci sonunda katılımcılarda başarılı olma, zorluklarla mücadele etme, direnme, zorluğa karşı göğüs germe duygularını yaşattığı, dolayısı ile tüm bu sürecin katılımcıların denetim odağında olumlu katkı yapmış olduğu söylenebilir.

Serbest zamanın pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştiren ve ruhen sağlıklı gençlerin gelişmesine katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir (Paasmore ve French, 2001). Denetim odağının içten dışa veya dıştan içe doğru değişebileceği belirtilmiştir (Nowicki ve Barnes, 1973; Dönmez, 1983). Denetim odağı içte olan bireylerin daha fazla sorumluluk aldıkları ve sorunların çözümünde daha fazla rol aldıkları (Phares,1976) göz önüne alınırsa çalışma sonuçları ve bu tip etkinliklerin yaygınlaştırılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Brown, M. (2008), Comfort zone: model or metaphor? [Australian Journal of Outdoor Education](#), 12(1), 3-12.
- Çelebi, M., Ozen, G. (2004, March). University students and adventure education programmes: A study of meanings and experience of adventure training activities. In W. Krause (Ghair), Outdoor and adventure education - developments and programmes. Symposium conducted at the meeting of the International Conference on Leisure, Tourism & Sport - Education, Integration, Innovation, Gologne, Germany
- Dönmez, A. (1983). Denetim odağı (locus Of control) ve çevre Büyüklüğü, A. Ü. Eğitim
- Erdoğan, B. (2003). Denetim odağı ve ön bilgi düzeyinin öğrencilerinin öğretim materyalini kontrol tercihlerine etkisi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 2 (3), 31-46.
- Fathi, L. (1992). High Scope Okul Öncesi Eğitimi, Programı ve Uygulamaları. YA-PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Gündüz, Z. (1986). Okul başarısı ve ortaokul 1. sınıf öğrencilerinde denetim odağı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Hans, T. (2000). A meta-analysis of the effects of adventure programming on locus of control. Journal of Contemporary Psychotherapy, 30(1),33-60.
- Hattie, J., Marsh, H. W., Neill, J. T.,ve Richards, G. E., (1997). Adventure education and Outward Bound: Out-of-class experiences that make a lasting difference. Review of Educational Research, 67, s. 43-87.
- Heppner, P. (1978) A Review of the Problem Solving Literature and It's Relationships to the Counseling Process, Journal of Counseling Psychology, vol: 25,(s.366)
- Ittenbach,C.; Harrison,P.L. Predicting Ego-Strenght from Problem Solving Ability in College Student” Reports-Reseach,1998)
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler., Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kenzie, M. (2000). How are Adventure Education Program Outcomes Achieved?: A review of the literature, Australian Journal of Outdoor Education - Vol. 5 No. 1 s. 19-28
- Kolb, D.A. (1984). “Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development”. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Leberman, S. I., Martin, A. J. (2002). Does pushing comfort zones produce the most learning?, Australian Journal of Outdoor Education, 7(1): 71-81.
- Martin, J. (2001). Towards The Next Generation Ofexperiential Education Programmes:A Case Study Of Outward Bound, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yeni Zelanda.
- Neill, J.T. (2007). Psychological aspects of outdoor education. Retrieved May 10 <http://wilderom.com/Psychologicat.htm>.

- Neill, J. T, Richards, G. E. (1998). “Does outdoor education really work? A summary of recent meta-analyses”, Australian Journal of Outdoor Education, 3: 2-9.
- Nowicki, S. (1978). Reported stressfull events during development periods and their relation to locus of control orientation in college students. Journal of Consulting and Clinical Psychology, (46) 6, 1552-1553.
- Nowicki, S., Barnes, J. (1973). Effects of a structured camp program on the locus of control orientation of inner city children. Journal of Genetic Psychology, 122, 247-252
- Özerdem, Ö. (2003). Ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin denetim odaklarına ilişkin karşılaştırmalı değerlendirme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik
- Passmore, A., French, D. (2001). Development And Administration Of A Measure To Assess Adolescents' Participation. Adolescence, 36(141), 67-75.
- Phares, E.J., (1976). Locus of Control: A Personality Determinant of Behavior. Morristown, N.J.: General Learning Press.
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi M. Y., Sanders, D., Benefield, P. (2004). [A review of research on outdoorlearning](#). Shrewsbury, UK: National Foundation for Educationa lResearchand King's College London.
- Rotter, J.B.(1966). Generalized expectancies for internal vewrus external control of reinforcements. Psychological monographs, 80, 1-28
- Rubin, L.; Hebert, C. (1998). “Model for Active Learning: Colaborative Pear Teaching, College Teaching, 46: 26-30
- Şahin, S., Kıralp, Y. ve Dinçyürek, S. (2005). VII. Ulusal psikolojik danışma ve rehberlik kongresi. Maramara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimi Bölümü, İstanbul.
- Tavacıoğlu, Leyla; Spor Psikolojisi Bilişsel Değerlendirmeler; Bağırhan Yayınevi; Ankara, 1998
- Tseng, M. S. (1970). Locus of Control as a Determinant of Job Proficiency, Employability and Training Satisfaction of Vocational Rehabilitation Clients. Journal of Counseling Psychology. 17 (6), 487–491.
- Yeşilyaprak, B. (1988). Lise Öğrencilerinin İçsel Ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.